

ทำไมธุรกิจ จึงต้องคำนึงถึง สิทธิมนุษยชน

วณี เตชธวานันท์
ธันวาคม 2560

สิทธิมนุษยชน หมายถึง คัดค้านหรือความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ที่มีมาแต่กำเนิด และความเสมอภาคที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ ศาสนา เพศ สีผิว ภาษา เผ่าพันธุ์ หรือสถานะอื่นใด

(ที่มา : คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ)

คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Human Rights Council-UNHRC) ได้มีมติจัดตั้งคณะทำงานว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (OHCHR) เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการชี้แนะเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน วิธีการที่รัฐบาลและภาคธุรกิจจะดำเนินการให้สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีในการปกป้องและเคารพสิทธิมนุษยชนของตน เช่น การจัดทำแผนปฏิบัติการแห่งชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Human Rights – NAP) ซึ่งการที่สหประชาชาติให้การรับรองหลักการชี้แนะเรื่องสิทธิมนุษยชนสำหรับธุรกิจ หรือ UN Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations ‘Protect, Respect and Remedy’ Framework (UNGPs) จึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญเพราะเป็นครั้งแรกที่ประชาคมโลกมีความพยายามในการสนับสนุนให้การกำหนดความรับผิดชอบของธุรกิจในการเคารพสิทธิมนุษยชนได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ ที่แม้ยังไม่ได้กำหนดความรับผิดชอบของภาคธุรกิจในลักษณะเป็นข้อบังคับที่ต้องปฏิบัติ แต่ถือเป็นความรับผิดชอบของภาคธุรกิจที่ต้องดำเนินการและเป็นการวางบรรทัดฐานให้เกิดการปฏิบัติจริง

จากความสำเร็จในเรื่องดังกล่าว บทความนี้จึงได้สรุปเนื้อหาบางส่วนจากการบรรยายเรื่อง **“ทำไมภาคธุรกิจจึงต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน”** โดย **ดร.เสรี นนทสูติ** ผู้แทนไทยในคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน จัดโดย CSR Club สมาคมบริษัทจดทะเบียนไทยและเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กประเทศไทย เพื่อให้ผู้ประกอบการของไทยได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการทำธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเพื่อนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีสาระสำคัญดังนี้

สาระสำคัญของ UNGPs ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักการสิทธิมนุษยชนที่ภาครัฐจะต้องดำเนินการนั้น ตั้งอยู่บนเสาหลัก 3 ประการ

เสาหลักที่ 1

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (Protect) หมายถึง รัฐบาลมีหน้าที่ในการคุ้มครอง มิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ ไม่ว่าจะจากองค์กรของรัฐเองหรือองค์กรภาคธุรกิจ

เสาหลักที่ 2

การเคารพสิทธิมนุษยชน (Respect) หมายถึง บุคคลและองค์กรที่ประกอบธุรกิจไม่ว่าจะเป็นธุรกิจประเภทใดหรือขนาดใดก็ตามย่อมมีความรับผิดชอบที่จะเคารพสิทธิมนุษยชน

เสาหลักที่ 3

การเยียวยา (Remedy) หมายถึง การแก้ไข ฟื้นฟู ชดเชยเมื่อเกิดผลกระทบหรือมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เนื่องมาจากการประกอบธุรกิจไม่ว่าได้มีการป้องกันแล้วหรือไม่ก็ตาม ภาครัฐและภาคธุรกิจต้องมีกลไกในการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ

ความรับผิดชอบของภาคธุรกิจในการเคารพสิทธิมนุษยชน

1. หลีกเลี่ยงการกระทำหรือการมีส่วนร่วมที่จะทำให้เกิดผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากกิจกรรมของธุรกิจ และแก้ไขปัญหาหากเกิดผลกระทบ
2. ป้องกันหรือลดผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงานของธุรกิจ อันเป็นผลจากความสัมพันธ์ทางธุรกิจ แม้ว่าธุรกิจเองจะไม่ได้มีส่วนทำให้เกิดผลกระทบเหล่านั้นก็ตาม
3. มีนโยบายและกระบวนการที่เหมาะสมกับขนาดและสภาพแวดล้อมของธุรกิจ รวมถึง
  - การเลือกนโยบายสิทธิมนุษยชนโดยเพิ่มเติมประเด็นสิทธิมนุษยชนเข้ากับนโยบายที่มีอยู่แล้ว หรือการพัฒนากรอบนโยบายด้านสิทธิมนุษยชนขึ้นมาเฉพาะ
  - กระบวนการเฝ้าระวังในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างจริงจังเพื่อป้องกัน ลดความสูญเสีย และรับผิดชอบต่อการที่องค์กรธุรกิจจะดูแลผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนของผู้มีส่วนได้เสีย
  - กระบวนการเฝ้าระวังเพื่อเยียวยาในเรื่องผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนที่องค์กรธุรกิจก่อหรือมีส่วนทำให้เกิดได้อย่างรวดเร็วและทันเหตุการณ์

ประโยชน์ของภาคธุรกิจที่ได้รับจากการเคารพสิทธิมนุษยชนต่อภาคธุรกิจ เช่น ลดความเสี่ยงจากการถูกฟ้องร้องในกรณีละเมิดสิทธิมนุษยชน การกีดกันทางการค้า ช่วยให้องค์กรเป็นพันธมิตรหรือเป็นทางเลือกในการลงทุนสำหรับธุรกิจอื่นๆ หรือหน่วยงานรัฐที่คำนึงถึงความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชน ฯลฯ

ข้อสังเกตของหลักการ UNGP

1. ใช้กับองค์กรธุรกิจทุกขนาด
2. ไม่ขึ้นอยู่กับความเป็นเจ้าของ
3. เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้สังคมมั่นใจได้ว่าธุรกิจจะไม่สร้างผลกระทบหรือละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยองค์กรควรกำหนดเป็นนโยบายดังนี้
  - ผู้บริหารสูงสุดขององค์กรธุรกิจต้องประกาศต่อทั้งกับบุคลากรภายในและสู่สาธารณะอย่างจริงจังว่าองค์กรมีนโยบายที่จะเคารพสิทธิมนุษยชน (Policy Undertaking)
  - มีการดำเนินการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence: HRDD) ซึ่งเป็นกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนที่จะเกิดหรืออาจจะเกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจ ตลอดจนบูรณาการมาตรการในการเคารพและป้องกันผลกระทบไว้ในทุกขั้นตอนของการดำเนินธุรกิจ โดยมีการติดตามและรายงานผลอย่างต่อเนื่อง
  - มีกระบวนการและกลไกเยียวยาผลกระทบและความเสียหาย หากเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ถึงแม้ว่าขณะนี้ หลักการ UNGP ดังกล่าว จะยังไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย แต่เป็นโอกาสดีที่ภาคธุรกิจเอกชนของไทยจะได้มีเวลาในการปรับแนวทางการประกอบธุรกิจให้สอดคล้องกับหลักการ UNGP อย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคธุรกิจขนาดกลางและเล็กซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานเป็นอย่างมาก หลักสิทธิมนุษยชนนี้จึงเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ ที่ผ่านมามีหลายหน่วยงานได้มีการส่งเสริมให้ภาคธุรกิจมีการประกอบกิจการที่เคารพสิทธิมนุษยชนอยู่บ้างแล้ว เช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้มีการเตรียมความพร้อมให้แก่บริษัทจดทะเบียนและองค์กรธุรกิจทั่วไปในการพัฒนาสู่ความยั่งยืน โดยมีแนวทางปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเคารพสิทธิมนุษยชนของบริษัท การบริหารจัดการและประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมให้บริษัทจัดทำรายงานความยั่งยืนเพื่อเปิดเผยผลกระทบและผลลัพธ์ทั้งเชิงบวกและลบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจการที่เกี่ยวข้องกับหลักการสิทธิมนุษยชน และประเด็นสำคัญอื่นๆ ให้เป็นไปตามกรอบการรายงานที่ได้รับการยอมรับอีกด้วย